

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Dr. CLARISSA PINKOLA ESTÉS

Femei care aleargă cu lupii

Povești și mituri ale arhetipului Femeii Sălbatice

Traducere: Simona Voicu

NICULESCU

CUPRINS

DARUL FEMEII SĂLBATICE

PREFATĂ.....	13
INTRODUCERE: CÂNTÂND PESTE OASE.....	15

POVEȘTILE

1. URLETUL: RENAȘTEREA FEMEII SĂLBATICE.....	37
Loba	
Cei patru rabini	
2. PE URMELE INTRUSULUI: PRIMA INIȚIERE.....	51
Barbă Albastră	
Prădătorul natural al psihicului	
Femeia naivă ca pradă	
Cheia cunoașterii: importanța căutării	
Mirele-bestie	
Mirosul sângelui	
Ascunderea și spionarea	
Strigătul	
Devoratorii de păcate	
Omul negru în visele femeilor	
3. ADULMECÂND ESENȚA: RECUPERAREA INTUIȚIEI	
CA INIȚIERE.....	87
Păpușa din buzunar: Preaînțeleapta Vasilisa	
Prima sarcină: Să-i permitem prea bunei mame să moară	
A doua sarcină: Revelarea umbrei	
A treia sarcină: Călătoria în întuneric	
A patra sarcină: Înfruntarea Vrăjitoarei Sălbatică	
A cincea sarcină: Slujirea non-raționalului	

A șasea sarcină: Selecția și separarea
A șaptea sarcină: Cercetarea misterelor
A opta sarcină: Pe picioare, în patru labe
A noua sarcină: Remodelarea umbrei

4. PARTENERUL: UNIREA CU CELĂLALT 130

Imn Bărbatului Sălbatic: Manawee

Dubla natură a femeilor

Puterea lui Doi

Puterea Numelui

Natura canină tenace

Poștele ispititoare

Cum să devii de neclintit

Femeia interioară

5. VÂNĂTOAREA: CÂND INIMA-I UN VÂNĂTOR SINGURATIC 145

Femeia-schelet: Față în față cu natura viață-moarte-viață
a iubirii

Moarte în casa iubirii

Primii pași în iubire

Găsirea întâmplătoare a comorii

Urmărirea și ascunderea

Descălcirea scheletului

Somnul încrederii

Darul lacrimilor

Etapele ulterioare ale iubirii

Toba inimii și cântecul dăător de viață

Dansul trupului și al sufletului

6. ÎN SÂNUL FAMILIEI: FERICIREA APARTENENȚEI 183

Rățușca cea urâtă

Exilul copilului diferit

Diferitele tipuri de mame

Mama ambivalentă

Mama distrusă

Mama-copil sau mama orfană

Mamă puternică, fiică puternică

Companiile rele

Aspectul diferit

Sentimente înghețate, creativitate înghețată

Străinul în trecere

Foloasele exilului

Plisicile zburlete și găinile zbanghii

Amintire și perseverență neclintită

Iubire pentru suflet

Zigotul rătăcit

7. TRUPUL FERICIT: CARNEA SĂLBATICĂ 216

Graiul trupului

Trupul în povești

Puterea șoldurilor

Mariposa, Femeia-fluture

8. INSTINCTUL DE CONSERVARE: DETECTAREA CURSELOR,

COLIVIILOR ȘI MOMELILOR OTRĂVITE 232

Femeia redevenită sălbatică

Pantofiorii roșii

Pierderea dramatică în basme

Pantofiorii roșii, cusuți de mână

Capcanele

Prima capcană: Caleașca aurită, viața devalorizată

A doua capcană: Bătrâna doamnă, forța senectuții

A treia capcană: Distrugerea comorii, hambre del alma,
înfometarea sufletului

A patra capcană: Lezarea instinctelor vitale, consecință
a captivității

A cincea capcană: Tentativa de a duce într-ascuns o viață
secretă, scindarea

A șasea capcană: Teama de opinie publică, revolta umbrei

A șaptea capcană: Duplicitatea, încercarea de a fi cuminte,
normalizarea anormalului

A opta capcană: Dansul nebun, obsesia și dependența

În casa călăului

Încercarea tardivă de a scoate pantofii

Reîntoarcerea la viața „cusută de mână”, vindecarea
instinctelor rănite

9. ACASĂ: ÎNTOARCEREA LA SINE..... 274

Piele de focă, piele a sufletului

Pierderea simțului sufletului ca inițiere

Pierderea pielii

Bărbatul singuratic

Copilul spiritual

Uscarea și mutilarea

Chemarea Bătrânei

O prea îndelungată zăbovire

Desprinderea, plonjarea

Femeia medială: Respirația sub apă

Din nou la suprafață

Exercițiul singurătății

Ecologia naturală a femeilor

10. APE LIMPEZI: HRANA VIEȚII CREATIVE..... 316

Llorona

Întinarea sufletului sălbatic

Otravă în râu

Râul în flăcări

Bărbatul râului

Salvarea râului

Concentrarea și fabrica de vise

Fetița cu chibrituri

Reprimarea fanteziei creatoare

Reînnoirea focului creator

Trei fire de păr de aur

11. CĂLDURA: RECUPERAREA SEXUALITĂȚII SACRE..... 353

Zeițele murdare

Baubo – Zeița pântecului

Coiotul Dick

O vizită în Ruanda

12. MARCAREA TERITORIULUI: LIMITELE FURIEI ȘI ALE IERTĂRII... 365

Ursul cu luna în piept

Furia ca profesor

Intervenția bătrânei vindecătoare: Escaladarea muntelui

Spiritul ursului

Focul transformator și acțiunea justă

O furie îndreptățită

Copacii uscați

Descansos

Instinctul rănit și furia

Furia colectivă

Blocarea într-o furie veche

Cele patru etape ale iertării

13. RĂNI DE RĂZBOI: CLANUL CICATRICILOR..... 393

Secretele ucigașe

Zona moartă

Femeia cu părul de aur

Mantia expiatoare

14. LA SELVA SUBTERRĂNEA: ÎNIȚIEREA ÎN PĂDUREA

SUBPĂMÂNTEANĂ..... 406

Fata fără mâini

Prima etapă: Târgul păgubos

Etapa a doua: Mutilarea

Etapa a treia: Pribegia

Etapa a patra: Aflarea iubirii în lumea de dincolo

Etapa a cincea: Sfășierile sufletului

Etapa a șasea: Tărâmul Femeii Sălbatice

Etapa a șaptea: Mirii sălbatici

15. UMBRA: CANTO HONDO, CÂNTECUL TAINIC, PROFUND..... 478

16. GEANA LUPULUI..... 484

POSTFAȚĂ: POVESTEA CA MEDICAMENT..... 489

ADDENDA..... 497

NOTE..... 503

EDUCAȚIA UNEI LUPOAICE TINERE: O BIBLIOGRAFIE..... 539

MULȚUMIRI..... 551

NOTA EDITORULUI AMERICAN..... 557

NOTA TRADUCĂTORULUI..... 559

Respect pentru oameni și cărți

CAPITOLUL 1

Urletul: Renașterea Femeii Sălbatice

Loba, Lupoai

Trebuie să vă mărturisesc că nu sunt precum acei oameni minunați care se retrag în pustiu și se întorc plini de înțelepciune. Am călătorit mult. Am poposit în multe vetre și am împrăștiat momeală pentru îngeri acolo unde am înnoptat. Dar, de cele mai multe ori, în loc să adun înțelepciune, m-am ales cu episoade nu tocmai plăcute de *Giardia*, *E. coli*¹ și dizenterie amoebiană. Aceasta este soarta unei mistici a clasei de mijloc cu intestine delicate.

Orice înțelepciune, orice idee aflată în călătoriile mele prin locuri ciudate, unde am întâlnit oameni mai puțin obișnuiți, am învățat să le ascund, căci bătrânul Academos*, ca și Cronos, are uneori tendința de a-și devora copiii înainte ca aceștia să înceapă să vindece sau să uimească. Excesul de intelectualizare poate estompa natura instinctuală a femeilor.

Ne-ar ajuta deci foarte mult, dacă vrem să adâncim relația cu natura noastră instinctuală, să înțelegem poveștile ca și cum am fi înăuntrul, și nu în afara lor. Într-o poveste intrăm prin poarta ascultării interioare. Basmul povestit este perceput ca vibrații care, transformate în impulsuri electrice, ajung la creier prin nervul auditiv. De acolo, impulsurile auditive sunt dirijate spre suflet sau spre conștiință... în funcție de atitudinea celui ce ascultă.

Anatomiștii de odinioară spuneau că nervul auditiv se ramifică în trei sau mai multe căi în profunzimile creierului. Ei credeau că urechea era concepută, prin urmare, să asculte pe trei niveluri diferite. Unul servea conversațiilor lumești, cel de-al doilea era destinat învățării și

¹ În mitologia greacă, erou atenian în a cărui grădină, situată în apropierea Atenei, Platon și-a instalat școala sa filozofică, numită Academia (*n. trad.*).

artei, iar cel de-al treilea îi permitea sufletului să audă îndrumările și să dobândească cunoștințe în timpul șederii sale pe pământ.

Ascultați așadar cu sufletul, căci pentru asta sunt poveștile.

Femeia Sălbatică se reîntoarce – os cu os. Ea vine înapoi pe calea viselor, a întâmplărilor pe jumătate înțelese, pe jumătate uitate. Vine înapoi prin povești.

Mi-am început peregrinările prin Statele Unite în anii șaizeci, în căutarea unui loc unde să mă stabilesc, plin de copaci și de mireasma apei, populat de animalele pe care le iubeam: urși, vulpi, șerpi, vulturi, lupi. Lupii fuseseră sistematic exterminați în regiunea de nord a Marilor Lacuri și erau alungați cam de peste tot. Deși mulți îi considerau o amenințare, întotdeauna m-am simțit mai în siguranță când erau lupi în păduri. În vremurile acelea, spre vest și în nord, puteai să înnoptezi sub cerul liber și să asculți cântecul nesfârșit al munților și al pădurii.

Dar, chiar și acolo, epoca puștilor cu lunetă, a proiectoarelor montate pe jeep-uri și a momelilor cu otravă a făcut să se aștearnă în tot ținutul o liniște grea, încărcată de teamă. Foarte curând, Munții Stâncoși au rămas aproape fără lupi*. Așa am ajuns la marele deșert ce se întinde jumătate în Mexic, jumătate în Statele Unite. Și, pe măsură ce coboram mai spre sud, auzeam tot mai multe povești despre lupi.

Se spune că există un loc în deșert unde spiritul femeilor și spiritul lupilor se întâlnesc dincolo de timp. Am știut că sunt pe drumul cel bun când, la frontiera statului Texas, am auzit o poveste intitulată *Loba*, despre o femeie care era o lupoaică, care e la rândul ei o femeie. Am descoperit apoi vechea poveste aztecă a celor doi gemeni orfani alăptați de o lupoaică până au crescut destul ca să se poată descurca singuri².

Și, în fine, de la bătrânii fermieri de origine spaniolă și de la indienii pueblo din sud-vest, am auzit povești despre „oamenii oaselor” – bătrânii care învie morții. Se spune că pot readuce la viață și oameni, și animale. Mai târziu, în timpul unei expediții etnografice, am cunoscut o asemenea femeie și, de-atunci, eu n-am mai fost niciodată aceeași. Permiteți-mi să vă ofer o astfel de poveste, în forma sa autentică.

* Ei au fost reintroduși în mod oficial în ianuarie 1995, după publicarea acestor lucrări, în scopul restabilirii echilibrului ecologic al mediului, iar în 2003 acțiunea de reintroducere a lupilor în Statele Unite este considerată o reușită, prădătorul fiind scos de pe lista animalelor în curs de dispariție (*n. trad.*).

Loba

UNDEVA, ÎNTR-UN LOC ASCUNS – de care toți știu, dar puțini l-au văzut – trăiește o bătrână. Și, asemenea bătrânelor din basmele Europei răsăritene, pare să-i aștepte pe cei ce s-au pierdut ori s-au rătăcit, ori caută ceva.

Este bănuitoare, păroasă, mereu grasă și... singuratică. Scoate sunete mai degrabă animalice, croncăne și cotcodăcește, nu prea vorbește așa, ca oamenii.

Se spune că ar trăi pe coastele tocite de granit din teritoriul indienilor tarahumara*. Sau că ar fi îngropată undeva la marginea orașului Phoenix, lângă o fântână. Se mai spune că ar fi fost văzută călătorind spre sud, către Monte Alban³, într-o rablă hodorogită și fără geamuri. Ori stând pe marginea drumului, nu departe de El Paso, călărind împreună cu cultivatorii spre Morella, în Mexic, cu o pușcă de vânatoare în mână, sau mergând spre piața din Oaxaca și cărând în spate o legătură de crengi cu forme ciudate. Își zice în multe feluri: *Huesera*, Femeia oaselor, *Trapera*, Culegătoarea, *Loba*, Lupoiaca.

Tot ce face *Loba* este să adune oase. Adună și păstrează mai cu seamă acele oase care s-ar putea pierde pentru totdeauna. În peștera ei ai să găsești oase ale tuturor animalelor deșertului: cerbi, șerpi cu clopoței, corbi. Dar specialitatea ei sunt lupii.

Cutreieră *montañas y arroyos*, munții și albiile secate ale râurilor, căutând oase de lup. Când a reușit să refacă întregul schelet, când ultimul os a fost pus la locul lui, iar frumoasa sculptură stă albă pe pământ în fața ei, *Loba* se așează lângă foc și se gândește ce cântec să cânte.

Când, în sfârșit, s-a hotărât, se ridică deasupra creaturii, întinde mâinile peste ea și cântă. Coastele și labele lupului se acoperă atunci de carne, iar peste carne începe a crește blana. *Loba* cântă și cântă... și animalul prinde viață, iar coada lui se răsucesc în sus, puternică și stufoasă.

Loba cântă mai departe, și iată că lupul începe să respire.

Loba cântă, cântă întruna, iar cântecul ei este atât de profund, că se cutremură deșertul și, în timp ce ea cântă, lupul deschide ochii, sare în picioare și o ia la fugă prin canion.

* Populație indigenă din nordul Mexicului (*n. trad.*).

Într-un moment al goanei, fie din pricina vitezei, fie pentru că trece înot prin apa unui râu ori pentru că o rază de soare ori de lună îi atinge o coastă, lupul pe dată se preschimbă într-o femeie care râde și aleargă înspre orizont, liberă.

Așa că nu uitați. De răătăciți prin pustiu la apusul soarelui, poate puțin pierdute și sigur istovite, aveți noroc, căci *Loba* s-ar putea să prindă drag de voi și să vă învețe ceva – ceva de-al sufletului.

Noi toate suntem la început o mână de oase, risipite în deșert, un schelet dezmembrat, ce zace sub nisip. Sarcina noastră este să adunăm la un loc bucațelele. E un proces laborios, și e mai bine să se facă atunci când umbrele sunt prelungi, pentru că cere multă, multă atenție. *Loba* ne spune ce trebuie să căutăm: indestructibila forță vitală, oasele.

Loba e o poveste miraculoasă, un *cuento milagro*. Ne arată ce este bun pentru suflet. E o poveste a învierii, a legăturii subpământene cu Femeia Sălbatică. Ne promite că, prin cântec, vom putea chema rămășițele psihice ale sufletului sălbatic și-i vom putea reda forma sa vie.

Loba cântă peste oasele pe care ea însăși le-a adunat. Să cânți înseamnă să te slujești de glasul sufletului. Să spui, prin suflu, adevărul despre propria-ți putere, despre propria-ți nevoie, să torni suflet peste ceea ce este bolnav sau are nevoie de refacere. Pentru aceasta, trebuie să plonjăm la cel mai profund nivel al iubirii, al emoțiilor, până la a fi copleșite de dorința unei relații cu Sinele sălbatic, lăsând apoi sufletul să vorbească din acea stare de spirit. Asta înseamnă să cânți peste oase. Ar fi o eroare să căutăm a ajunge la acest mare sentiment de iubire prin ființa iubită, căci strădania femeilor de a găsi și de a cânta imnul creației este o muncă solitară, dusă în deșerturile psihicului.

Dar să vedem cine este *Loba*. În lexiconul simbolic al psihicului, simbolul Bătrânei reprezintă una dintre personificările arhetipale cele mai răspândite în lume, celelalte fiind Marea Mamă și Marele Tată, Copilul Divin, *Trickster*-ul* sau Escrocul, Vrăjitoarea și Vrăjitorul, Fecioara și Junele, Eroina și Războinicul, Nebuna și Nebunul. Dar, în esență

* Imaginea colectivă a umbrei, o însumare a tuturor caracteristicilor individuale inferioare – C.G.Jung, „Despre psihologia figurii tricksterului”, *Opere Complete*, vol. I, Editura Trei, 2003, București (n. trad.).

și prin efectele sale, personajul întrupat de *Loba* este unul cu totul aparte, ea fiind rădăcina care hrănește un întreg sistem instinctual.

În sud-vestul Statelor Unite, ea este deopotrivă cunoscută ca *La Que Sabe*, Cea Care Știe. Am înțeles întâia oară cine era *La Que Sabe* pe vremea când trăiam în munții Sangre de Cristo din New Mexico, chiar sub Lobo Peak. O bătrână vrăjitoare din Ranchos îmi povestise că *La Que Sabe* știa totul despre femei și că le-a creat dintr-o cută a tălpii piciorului ei divin. De aceea femeile știu. Sunt făcute, în esență, din pielea sensibilă a tălpii piciorului, care simte tot. Ceea ce nu pare a fi departe de adevăr, căci o indiană aculturată din tribul quiché* mi-a spus odată că încălțase prima pereche de pantofi la douăzeci de ani și încă nu s-a obișnuit să meargă *con los ojos vendidos*, cu ochelari de cal la picioare.

Această esență primordială sălășluind în natură, a primit multe nume. O aflăm, de-a lungul secolelor, în toate națiile lumii: Muma Zilelor este zeița-mamă, creatoarea a toate câte sunt, inclusiv cerul și pământul; Mama Nyx** domnește peste toate cele zămislite din tenebre și noroi; Durga*** stăpânește cerurile, vânturile și gândurile oamenilor, din care emană întreaga realitate; Coatlique**** dă viață universului, un copil neastâmpărat și greu de stăpânit, dar, precum lupoaica-mamă, îl mușcă de ureche ca să-l cumințească; Hecate, bătrâna atotvăzătoare care „îi știe pe-ai săi”, poartă în sine mireasma pământului și suflarea lui Dumnezeu. Și mai sunt încă multe, multe altele, fiind toate reprezentări a ceea ce trăiește sub munte, în inima deșertului, în adâncul pădurii.

Oricare i-ar fi numele, forța întruchipată de *Loba* cunoaște trecutul tuturor și trecutul lumii, căci ea a supraviețuit generație după generație și este mai bătrână decât timpul. Este păstrătoarea intențiilor femeilor, a tradiției feminine. Firele mustății ei simt viitorul; privirea ei încețoșată de bătrână înțeleaptă vede departe. Ea trăiește simultan în prezent și în trecut, și-l îndreaptă pe unul dansând cu celalalt.

Bătrâna, Cea Care Știe, este în noi. Înflorește în adâncul sufletului și psihicului unei femei, în Sinele sălbatic străvechi și vital. Sălaş îi este acel loc în timp unde spiritul femeilor și spiritul lupilor se întâlnesc, unde spirit și instincte se amestecă, unde viața profundă întreține viața

* Nativi americani din Guatemala, subramură a poporului maya (n. trad.).

** Zeița nopții în mitologia greacă (n. trad.).

*** Zeița-mamă în mitologia indiană (n. trad.).

**** Zeița pământului în mitologia aztecă (n. trad.).

noastră de zi cu zi. Este locul unde Eu și Tu sunt una, locul unde, în spirit, femeile aleargă cu lupii.

Bătrâna aceasta trăiește între lumea rațională și lumea miturilor. Este osia în jurul căreia se învârt cele două lumi. Acest tărâm dintre lumi este locul miraculos pe care-l recunoaștem ori de câte ori se întâmplă să trecem prin el; nuanțele lui însă mereu ne scapă, dar nu și atunci când facem apel la poezie, muzică, dans... sau povești.

Se crede că sistemul nostru imunitar și-ar avea rădăcinile în acest misterios tărâm psihic, ca și mistica, imaginile arhetipale și nevoile noastre, inclusiv foamea noastră de Dumnezeu, setea noastră de mister și toate instinctele sacre sau profane. Unii sunt de părere că istoria neamului omenesc, sursa luminii și a întunericului s-ar afla tot aici. Nu e un vid, ci mai curând sălașul Ființelor de Ceață, locul unde lucrurile sunt și totuși nu sunt, unde umbrele au substanță, dar o substanță diafană.

Un lucru e sigur: acest tărâm e bătrân... mai bătrân decât oceanele. El nu are vârstă. Arhetipul Femeii Sălbatică este temeiul acestui strat emanând din psihicul instinctual. Deși poate lua felurite forme în vise și în experiențele noastre creative, nu aparține stratului psihic al mamei, al fecioarei sau al femeii mediale*, nu este nici copilul interior. Nu este regina, amazoana, iubita, clarvăzătoarea. Este pur și simplu ceea ce este. Numiți-o *La Que Sabe*, Cea Care Știe; numiți-o Femeia Sălbatică; numiți-o *Loba*; puteți folosi oricare dintre numele ei nobile sau întunate, mai vechi sau mai noi, dar ea rămâne ceea ce este.

Ca arhetip, Femeia Sălbatică este o forță inefabilă și inimitabilă, ce oferă umanității o mare bogăție de idei, imagini, calități. Arhetipul este pretutindeni, dar nu poate fi văzut în sensul obișnuit al cuvântului. Ceea ce se revelează din el în întuneric nu este neapărat vizibil la lumina zilei.

Arhetipul transpare în imaginile și simbolurile întâlnite în povești, literatură, poezie, pictură și religie. Strălucirea sa, vocea sa, parfumul său sunt menite să ne scoată din contemplarea posacă a propriei cozi pentru a călători din când în când printre stele.

Acolo unde sălășluiește *Loba*, trupul fizic este, așa cum spune poetul Tony Moffeit, „un animal luminos”⁴ și, potrivit unor constatări, gândirea conștientă pare să întărească sau să slăbească sistemul imunitar al

corpului. Acolo unde trăiește *Loba*, spiritele se manifestă ca personaje, iar la *voz mitologica*, glasul mitic al psihicului profund vorbește ca poet și ca oracol. Tot ce are valoare psihică, chiar și după ce a murit, poate fi readus la viață. În plus, materialul esențial al tuturor poveștilor din lume provine din experiența cuiva în acest tainic tărâm al psihicului și din încercarea sa de a povesti cele trăite acolo.

Acest tărâm dintre lumi are diverse nume. Jung îl numește inconștientul colectiv, psihicul obiectiv sau inconștientul psihoid, referindu-se la un strat mai inefabil. El considera inconștientul psihoid un loc unde universul biologic și cel psihologic împart în amonte aceeași albie, unde biologia și psihologia se pot întâlni și influența reciproc. Oricum s-ar numi – Nod, sălașul Ființelor de Ceață, falia dintre lumi – el este, în memoria umanității, locul viziunilor, miracolelor, fanteziilor, inspirațiilor și vindecărilor de orice natură.

Deși conferă o mare bogăție sufletească, nu trebuie abordat fără o pregătire, căci omul poate ceda tentației de a naufragia bucuros în extazul pe care-l trăiește acolo. Prin contrast, realitatea consensuală poate părea mult mai puțin atrăgătoare. Astfel că straturile mai profunde ale psihicului se pot transforma într-un extaz-capcană din care ne reîntorcem nesiguri, cu idei vagi și manifestări lipsite de substanță. Or, nu acesta este scopul. De acolo, trebuie să revenim complet purificați, îmbăiați într-o apă vivifiantă, apă ce informează și lasă în carnea noastră parfumul sacralului.

Fiecare femeie poate avea acces la *Rio Abajo Rio*, acest râu de sub râu. Ea ajunge aici grație mediației profunde, dansului, scrisului, picturii, rugăciunii, cântecului, sunetului tobei, imaginației active sau oricărei activități ce necesită o stare de conștiință modificată. Femeia intră în această lume dintre lumi prin dorurile sale și căutând ceva ce întrezărește doar cu coada ochiului. O vor conduce aici activitățile profund creative, singurătatea liber consimțită, practicarea artelor. Dar, chiar și atunci, mare parte din ceea ce se întâmplă în această lume inefabilă va rămâne veșnic o taină pentru noi, deoarece încalcă toate legile știute ale fizicii și ale rațiunii.

Grija cu care trebuie să intrăm în această stare psihică este ilustrată în scurta, dar sugestivă poveste a celor patru rabini care doreau nespus de mult să vadă Roata Sacră a lui Ezechiel.

* A se vedea capitolul 9, subcapitolul „Femeia medială” (n. trad.)